

När Carl August Wicander testamenterade sin herrgård Harpsund till staten som en sommarbostad för statsministern skapade han svårt huvudbry för den socialdemokratiska ledningen. Statsminister Tage Erlander vändades starkt över en gåva som han ansåg signalerade feodalism och överklass.

TEXT *Thorsten Sandberg* ILLUSTRATION *Tzenko Stoyanov*

Anekdoten: Erlanders svåra val

HAN BLEV INTE FÖRTJUST, Tage Erlander, när det stod klart att han i egenskap av statsminister fått den sörmländska herrgården Harpsund med jord, skog och inventarier. Därtill donerad av en kapitalist. Erlander vändades över gåvan som signalerade feodalism och överklass. Detta rimmade illa med en s-märkt partiledares förväntade livsföring.

Han hade redan fått indikationer från den välunderrättade överståthållaren Torsten Nothin att något var på gång.

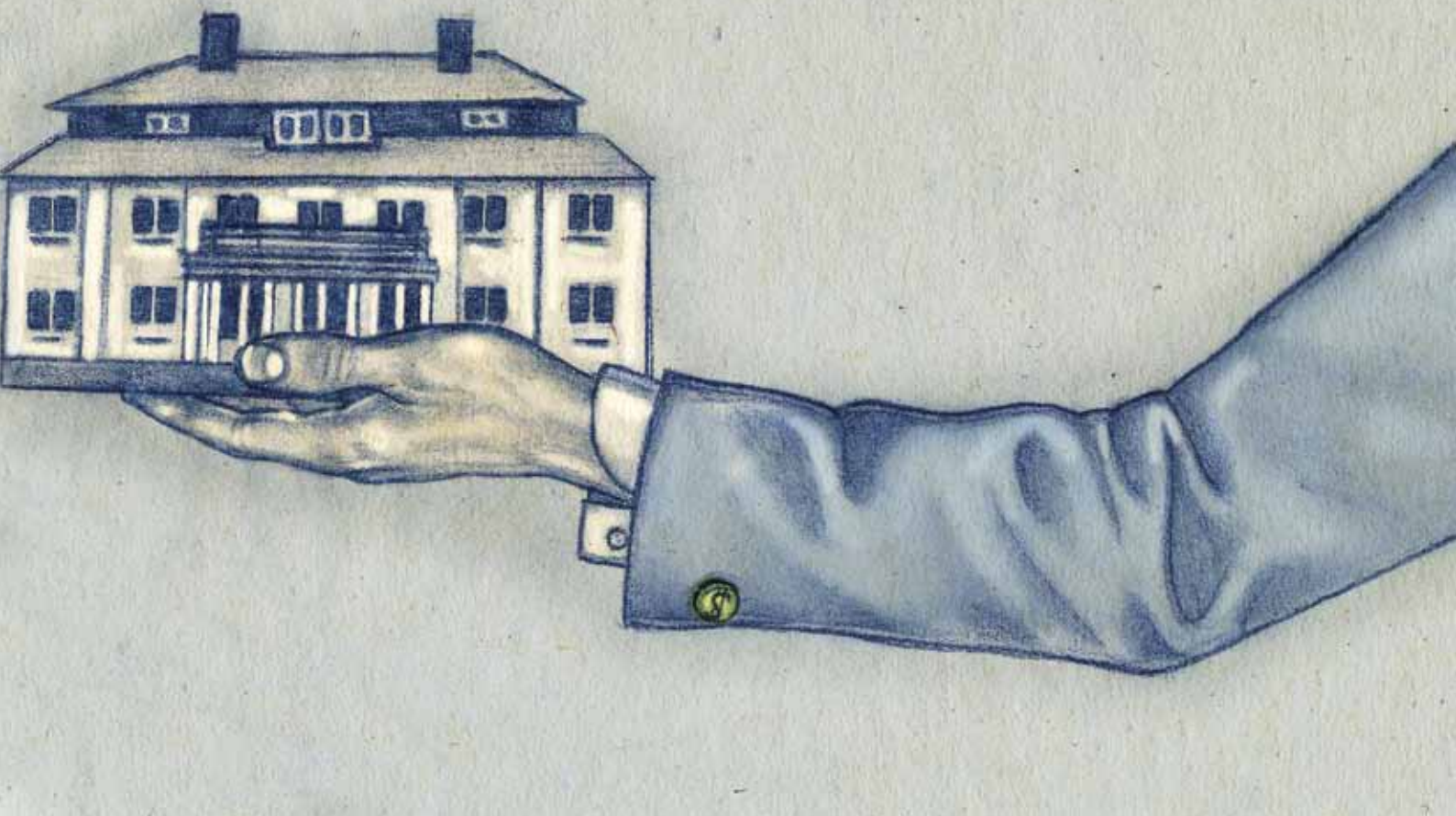
Våren 1951 får statsministern Tage Erlander veta att Nothin pratat med »*någon djäkla Kork-Wicander, som ämnade skänka sin gård till stats-ministersommarboställe (!!) – tydligen*

efter sin död, som vi hoppas dröjer åtminstone 20 år».

Men det skulle gå betydligt fortare. Redan halvtannat år senare var »Kork-Wicander« död, drabbad av en hjärtattack när han flanerade på en gata i Lissabon.

I början av januari 1953 blev hans testamente offentligt och det innehöll en sensation. Släktens miljongods Harpsund med herrgård, andra fastigheter och 1 600 hektar jord och skog donerades till staten som statsministerbostad.

Harpsund blev mumma för tidningarna. Under första halvåret återkom man ständigt till frågan om det var lämpligt av en socialdemokratisk statsminister att ta emot en sådan gåva.

DN var avvisande. Tidningen undrade om ställningen som statsminister verkligen motiverade »slott, staber och tjänare«. Nej, detta lyxliv kunde överklassen hänge sig åt, menade DN och ställde fram Per-Albin som en motbild.

Erlander följde noga skrivierna.

I dagboken kommenterade han Aftonbladets och Expressens ståndpunkt att Sveriges statsminister i likhet med sin brittiske kollega behövde en representativ sommarbostad:

»Det hela verkar fullt sinnesförvirrat och ganska dumt, men det lär bli mycket svårt att låta bli att ta emot eländet.«

Staten borde inte tveka en sekund att tacka ja till den stortartade gåvan, ansåg Expressen. Samtidigt uttryckte kvällstidningen förståelse för att paret Erlander »var bestörta över att plötsligt få ett gods som annex till hyreslägenheten i Bromma«.

ERLANDER FORTSATTE ANFÖRTRO dagboken sina tvivel på herrgårdsprojektet, men började svänga. »Det värsta är att jag inte kommer att känna någon trivsel på ett ställe som helt dominerats av en annan livsstil när den skiljer sig så avgjort från min ... Men nog vore det praktiskt att ha den till sommarens kongresser!«

Nu sa också socialminister Gunnar Sträng och försvarsminister Torsten Nilsson vad de tyckte. Båda var benhårda motståndare till donationen. »Ta inte emot herrgården som nådegåva från storfinansen!« dundrade den blivande finansministern.

Erlanders kommentar var att regeringskollegerna antagligen hade rätt, »men jag ska försöka vara alldeles lojal och finna mig i den position som majoriteten intar«.

Vem var då mannen som Erlander kallade »djäkla Kork-Wicander«?

Hans fullständiga namn var Carl August Wicander, född 1885 och under många år en tungviktare inom svenskt

näringsliv. Han var ordförande i familjeföretaget AB Wicanders Korkfabriker, Rederi AB Svea och KAK Kungliga Automobilklubben. Han var också styrelseledamot i LM Ericsson och Svenska Handelsbanken.

Harpsund hade kommit i släkten Wicanders ägo 1902. Detta år köpte Carl Augusts pappa Hjalmar egendomen som hette Axelsberg efter Axel Stålarms som ägde godset på 1600-talet.

HJALMAR WICANDER, en av Sveriges främsta konstsamlare och mecenater, återtog det ursprungliga namnet Harpsund, rev den gamla herrgården och uppförde en ny huvudbyggnad i 1700-talsstil i två våningar som stod färdig 1914.

Tage Erlanders tveksamhet till familjen Wicanders lantresidens delades inte av hustrun och de två sönerna.

Han noterar i dagboken att »pojarna och överraskande nog även Aina verkar mera pigga på att komma ut i slottsmiljö än jag föreställt mig«.

Statsministerns första besök på Harpsund omgärdades av ett visst hemlighetsmakeri. Tillsammans med delar av sin regering och hustru Aina startade han från huvudstaden tidigare än vad som aviserats för att slippa närgångna journalister.

Tidningarna fick dock nys om besöket och kunde rapportera om »en imponerande vacker anläggning«, men »utan ståt och slösaktigt överdåd«. Från och med nu fanns Harpsund på kartan.

Vad mediefolket inte uppfattade var den spontana kommentar finansminister Per-Edvin Sköld levererade efter turen runt ägorerna, där han särskilt noterat de välskötta skogarna.

»Tage, vi tar det. Vi tar skiten!« *

KÄLLOR: »HARPSUND: HUS OCH HÄNDELSER« AV SVEN STRÖMBERG OCH »HARPSUND« AV SINA RÅMAN